

**Seinäjoki – Lakeuden Bryssel
Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston Seminaari
5.9.2008**

EUROOPAN UNIONI – ONGELMA VAI MAHDOLLISUUS?

**Eikka Kosonen
Euroopan komission Suomen edustuston päällikkö**

**Arvoisa Euroopan Kulttuurisäätiön Suomen Osaston puheenjohtaja,
hyvät kuulijat,**

Kiitän kutsusta tulla tähän tilaisuuteen.

Usein kuulee lausuntoja, joiden mukaan suomalaiset ovat sisäänpäin kääntyneitä, hiljaisia ja vaatimattomia, kovia puurtajia ja sopimisistaan tiukasti kiinni pitäviä ihmisiä. Ahneus työlle, rehellisyys ja sitoumusten kunnioittaminen lienevät lähes meille kaikille ominaista. Sen sijaan varsinkin vaatimattomuus taitaa vähän riippua siitä, mistä päin maata on kotoisin. Kun ensimmäisen kerran näin iskulauseen "Joroinen – Savon Pariisi", panin sen savolaisen huumorin ja kuulijalle jäävän vastuun tiliin. Vaan eipä turha vaatimattomuus vaivaa Etelä-Pohjanmaallakaan. Luulen kuitenkin, että nyt kyse ei ole huumorista, vaan lujasta itsetunnosta. Vaatii kovaa kanttia, ehkä vähän uhoakin, ottaa seminaarin otsakkeeksi "Seinäjoki – Lakeuden Bryssel". Tämän päivän aikana meillä on hyvä tilaisuus arvioida miten kantti kestää. Sen kyllä tiedän, että Etelä-Pohjanmaalla ainakin uskalletaan yrittää. Liekö seminaarin päivämäärän valinta sattumaa tai ei, mutta tänäänhän vietetään Suomalaisen Yrittäjän Päivää. Onnea ja menestystä kaikille yrittäjille!

Hyvät kuulijat,

Riippumatta siitä pitääkö Brysselistä tai ei – ja nyt Brysselillä tarkoitan Euroopan unionia – sen merkitystä ei voi mitenkään sivuuttaa. Sitä ei voi sivuuttaa olipa unionin sisällä tai sen ulkopuolella. Suomi on tiensä omalla demokraattisella päätöksellään valinnut. Olemme Euroopan unionin jäsen siihen kuuluvine velvoitteineen ja etuineen. Silti voidaan ja pitääkin kysyä onko unioni enemmän ongelma vai mahdollisuus. Vastaus voi hyvinkin vaihdella riippuen tarkastelukulmasta. Oman kantani olen muodostanut pyrkimällä ottamaan huomioon ensisijaisesti unionin merkityksen Suomelle ja meille suomalaisille, mutta myös sen merkityksen muille jäsenmaille ja niiden kansalaisille, lähiympäristölle ja kansainväliselle yhteisölle laajemminkin. Arviointini perustaksi otan kaksi perusasiaa, turvallisuuden ja hyvinvoinnin, jotka mielestäni liittyvät läheisesti myös toisiinsa.

Viime viikkojen tapahtumat Kaukasiassa ovat jälleen kerran osoittaneet, että edes lähiseuduillamme sotilaallisen voiman käytön aika ei suinkaan ole ohi. Kauaa ei ole kulunut siitäkään, kun sotaa käytiin aivan Euroopan sydämessä Länsi-Balkanilla. Nämä tapahtumat ovat hyviä muistutuksia siitä, mitkä itse asiassa olivat peruslähtökohdat unionin syntymiselle. Euroopan unionin alku, Euroopan hiili- ja teräsyhteisö, esiteltiin 1950-luvun alussa nimenomaan rauhanprojektina. Tuolloin alkanut vapaaehtoinen ja yhteisiin arvoihin perustuva yhdentyminen, jossa osallistujavaltiot jakavat suvereniteettiaan tietyissä asioissa ja käyttävät sitä yhteisesti sovittujen instituutioiden kautta, on osoittanut toimivuutensa. Tänä päivänä on erittäin vaikeaa edes kuvitella aseellisia konflikteja unionimaiden kesken.

Euroopan lähihistoriassa ehkä merkittävin rauhaa ja vakautta edistävä kehityskulku on ollut Euroopan unionin laajentuminen. Unioniin ovat voineet ja voivat hakea kaikki eurooppalaiset maat, jotka jakavat unionin periaatteet ja tavoitteet ja jotka pystyvät osoittamaan kykynsä huolehtia jäsenyyden velvoitteista. Kuuden maan yhteisöstä onkin kehittynyt 27 jäsenvaltion unioni. Kiinnostus jäsenyyttä kohtaan on edelleen vahvaa. Liittymisneuvottelut ovat käynnissä kahden ehdokkaan, Kroatian ja Turkin kanssa. Jo jäsenyysperspektiivin tarjoaminen Länsi-Balkanin maille on kiistatta lisännyt alueen vakautta.

Turvallisuutta unioni on pyrkinyt edistämään myös kehittämällä tiivistä yhteistyötä lähialueiden maiden kanssa, olivat ne sitten etelässä tai idässä, ja laajemminkin maailmassa. Naapuruuspolitiikka kumppanuussopimuksineen, erilaiset sopimus- ja konsultaatiojärjestelyt strategisten partnereiden kanssa, mittava kehityspolitiikka ja humanitaarinen apu osoittavat, että unionilla on halua ja valmiutta kantaa vastuuta myös oman alueensa ulkopuolella. Unioni on myös kehittynyt merkittäväksi toimijaksi kriisinhallinnassa luomalla ja ottamalla käyttöön huomattavia voimavaroja niin siviili- kuin sotilasvoiminkin toteutettavia kriisinhallintaoperaatioita varten.

Euroopan unioni ei ole sotilasliitto. Unionimaiden tiivis yhteistyö, niitä yhdistävä solidaarisuus ja valmius tukea jäsenkumppaneita niiden mahdollisesti kohdatessa vaikeuksia edistävät kuitenkin myös jäsenvaltioiden turvallisuutta. Laajan turvallisuuskäsitteen piiriin kuuluvissa asioissa, kuten terrorismin vastaisessa toiminnassa, kansainvälisen rikollisuuden torjumisessa, unionin ulkorajojen valvonnassa ja yleensäkin tavoitteeksi asetetun vapauden, oikeuden ja turvallisuuden alueen luomisessa unionin toiminta on vuosien mittaan yhä vain tiivistynyt.

Ulkosuhteissa unioni on jo pitkään ollut painava maailmanlaajuinen tekijä kauppapolitiikassa ja talouteen liittyvissä kysymyksissä. Myös yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on asetettu tavoitteeksi. Vaikka kehitys viime vuosina on edennyt tähän suuntaan, niin yhteisen politiikan määrittäminen ja sen mukaisesti toimiminen ei aina suinkaan ole helppoa. Vaikka useimmiten päästäänkin kaikkien hyväksymään kompromissiin yhteisenä kantana, niin joissain tapauksissa kaikki eivät ole katsoneet sitä esteeksi tuoda maailmalla esiin ja ajaa omia poikkeavia näkemyksiä. Tämä tietenkin vie voimaa ja uskottavuutta unionilta kokonaisuudessaan. Käsitykseni kuitenkin on, että yhteisen ulkosuhdepolitiikan tarve kaikista vaikeuksista huolimatta yhä selkeämmin tunnustetaan ja siihen ollaan entistä valmiimpia myös sitoutumaan. Poikkeuksista huolimatta nähdään entistä paremmin, että toimimalla yhtenäisenä unionina saadaan aikaan parempia tuloksia kuin mihin mikään yksittäinen maa omin toimin voisi päästä.

Hyvät kuulijat,

Vaikka unionin alulle panevana voimana ja tavoitteena oli pyrkimys taata rauha, niin keskeisenä keinona on alusta pitäen ollut jäsenvaltioiden ja niiden kansalaisten vaurauden ja hyvinvoinnin edistäminen taloudellisella yhdentymisellä. Taloudellinen yhdentyminen nähtiin välttämättömänä kehityskulkuna vaurauden luomiseksi myös unionin edeltäjänä olleen Euroopan talousyhteisön ulkopuolella olevissa Länsi-Euroopan maissa. Englannin johdolla joukko maita perustikin vapaakauppaliiton EFTA:n, johon Suomikin värikkäiden vaiheiden jälkeen liittyi ulkojäseneksi.

Euroopan integraation historia on kiehtova tarina, joka edelleen jatkuu. Se on myös menestystarina. Euroopasta on tullut maailman yksi vauraimmista alueista ja Euroopan unionista keskeinen toimija maailmantaloudessa. Tällä hetkellä 27 jäsenvaltion ja noin 500 miljoonan asukkaan unionissa on luotu toimivat, joskaan ei täydelliset sisämarkkinat, jossa tavarat, työvoima, palvelut ja pääoma liikkuvat vapaasti, jossa talous- ja rahaunionin puitteissa taloudellinen yhteistyö on erittäin tiivistä ja jossa yhteinen valuutta tulee yhä laajemmin käyttöön. Yhteistyön kirjo kattaa nykyään käytännöllisesti katsoen kaikki yhteiskunnan toimintasektorit. Yhteistyön tiiviys toki vaihtelee alasta toiseen.

Maailma muuttuu kaiken aikaa ja haasteet sen mukana. Uusien talouksien nousu, tuotannontekijöiden entistä suurempi liikkuvuus, tieto- ja muun liikenteen kehitys, maailmankaupan helpottuminen, energian saatavuuden ja hinnan muutokset, ympäristö- ja ilmastokysymykset, väestökehitys, maahanmuuttoasiat ja monet muutkin kysymykset asettavat myös Euroopan unionin uuden tilanteen eteen. Jos menestystarinalle halutaan jatkoa unionin on pystyttävä vastaamaan näihin haasteisiin.

Jo liki kymmenen vuotta sitten unionissa herättiin huolehtimaan alueen kansainvälisestä kilpailukyvyistä. Jäsenvaltioiden päämiehet katsoivat tämän yhteisen ongelman vaativan myös yhteisiä ratkaisuja ja asettivat kunnianhimoisen tavoitteen kilpailukyvyn parantamiseksi. Myös nyt istuvan komission puheenjohtaja otti sen tärkeimmäksi tehtäväkseen. Kilpailukyvyn parantamiseen tähtäävällä ns. Lissabonin strategialla tavoitellaan hyvinvoinnin turvaamiseksi taloudellista kasvua ja lisää työpaikkoja samalla kun pyritään huolehtimaan kestäväen kehityksen asettamista vaatimuksista. Kuten kaikessa unionitoiminnassa perustamissopimus määrittelee mitä voidaan tehdä yhdessä kaiken muun jäädessä jäsenvaltioiden omaan toimivaltaan. Yhteisillä kilpailukykytoimilla mm. kehitetään sisämarkkinoita ja ohjataan unionin yhteisiä resursseja entistä enemmän kilpailukyvyn parantamiseen tähtääviin hankkeisiin, kuten tutkimukseen ja kehitykseen ja innovaation edistämiseen. Jokaisella jäsenvaltiolla on lisäksi maakohtainen toimintaohjelma, jolla ne omista lähtökohdistaan täydentävät yhteisesti sovittuja päätöksiä viemällä eteenpäin omia uudistusohjelmiaan ja painopisteitään.

Toinen ajankohtainen todella suuren luokan haaste liittyy energiaan ja ilmastoon. Energian saannin turvaaminen kilpailukyvyyn ylläpitämisen mahdollistavalla hinnalla sekä samaan aikaan huolehtiminen ilmastomuutoksen torjumisen vaatimista toimenpiteistä on yhtälö, joka on ongelma kaikille unionimaille. Kaikki jäsenvaltiot ovat myös yksimielisiä siitä, että yhteinen ongelma edellyttää yhteisiä ratkaisuja. Vaikka kukin jäsenvaltio voi itse päättää energialähteistään, niin poliittisena linjauksena jäsenvaltioiden päämiehet ovat sopineet eräistä keskeisistä energia- ja ilmastopoliittisista tavoitteista. Komissio puolestaan on konkretisoinut nämä tavoitteet päätösesityksiksi, jotka sisältävät myös jäsenvaltiokohtaisen taakanjaon päästöjen vähentämisestä ja uusiutuvien energialähteiden osuuden lisäämisestä energiantuotannossa. Jäsenvaltioiden on tarkoituksena päästä näiden esityksien pohjalta päätökseen yhdessä Euroopan parlamentin kanssa vielä tämän vuoden puolella tai viimeistään ensi vuoden alussa. Tarvittavat päätökset asettavat kaikille tiukkoja vaatimuksia, mutta ilman niitä ei tavoitteita voida saavuttaa.

Yhteistä näille edellä mainituille ja muillekin ajankohtaisille haasteille on, että ne koskettavat kaikkia jäsenvaltioita. Ne ovat myös luonteeltaan sellaisia, että niiden ratkaisemiseen ei pysty mikään jäsenvaltio yksinään. Kaikkien panosta tarvitaan vaikutuksiltaan merkittävien ja oikeudenmukaisten ratkaisujen saavuttamiseksi. Ajankohtaiset haasteet ovat myös yhä enemmän sellaisia, jotka edellyttävät maailmanlaajuisia ratkaisuja. Unioni pystyy vaikuttamaan merkittävästi tähän globaaliin keskusteluun ja päätöksentekoon vain toimimalla yhtenäisenä rintamana.

Hyvät kuulijat,

Edellä sanomastani lienee jo käynyt selväksi kantani otsakkeessa esitettyyn kysymykseen. En kiistä sitä, että joissain yksittäisissä tapauksissa unionissa tehtävät päätökset ovat ongelmallisia. Väittäisin kuitenkin, että useimmissa näissäkään tapauksissa on löydetty ja löydetään ratkaisut, joiden kanssa ainakin voidaan elää. Valtaosaltaan unionissa sovittavat päätökset, olivat ne sitten lainsäädäntöä tai poliittisia linjauksia, tuovat ratkaisuja ongelmiin ja luovat jäsenvaltioiden tavoittelemaa lisäarvoa. Unioni on ollut ja on jatkossakin todellinen mahdollisuus, jonka hyväksikäyttö on jäsenvaltioiden itsensä käsissä. Monissa ajankohtaisissa haasteissa pitäisin unionia ja siellä tehtävää yhteistyötä en vain mahdollisuutena, vaan myös välttämättömyytenä.

Arvoisat kuulijat,

Haluaisin vielä palata Brysseliin. Joskus vieläkin kuulee Brysselistä puhuttavan jonkinlaisena epämääräisenä tahona, jossa korkeasti palkatut byrokraatit norsunluutorneissaan vain luovat pilvilinnoja ja keksivät uusia juonia jäsenvaltioiden ja niiden kansalaisten pään menoksi. Bryssel, eli Euroopan unioni, olemme kuitenkin me, kaikki jäsenvaltiot ja niiden kansalaiset. Kaikki jäsenvaltiot ovat vapaaehtoisesti hakeutuneet unioniin ja sitoutuneet siihen. Perustamissopimuksissa on tarkasti sovittu mitä unionissa tehdään ja myös miten siellä toimitaan. Kukaan ei ole viemässä meidän identiteettiämme, kulttuureja ei olla yhdenmukaistamassa. Päinvastoin, kulttuurien monimuotoisuutta ja niiden välistä vuoropuhelua ollaan pikemminkin edistämässä, mistä tämän tilaisuuden järjestäjäkin voi hyvin todistaa. Asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa kaikilla jäsenvaltioilla on mahdollisuus olla mukana. Toimintaan tarvittavista varoista ja niiden kohdentamisesta päätetään yhdessä.

Unioni on siis mielestäni selvästi mahdollisuus. Oma asiansa on, miten tätä mahdollisuutta käytetään hyväksi. Onko Suomella ja suomalaisilla jotain sanottavaa unionissa? Osataanko ja uskalletaanko se sanoa? Miten poliitikot, viranomaiset, yritykset ja kansalaiset hyödyntävät unionin tarjoamia mahdollisuuksia? Olen ollut sen verran mukana näitä EU-asioita valmistelemassa ja hoitamassa, että uskallan sanoa, että mitään häpeämistä menneessä käyttäytymisessä ei ole. Mutta aina on toki parantamisen varaa. Kun katson tämän tilaisuuden kohta alkavien paneelikeskustelujen aiheita, niin näyttää siltä, että haluja unionin tarjoamien mahdollisuuksien entistäkin parempaan käyttöön näyttäisi ainakin täällä olevan olemassa. Omasta puolestani olen tällaisten pyrkimysten takana ja tarjoan siihen yhteistyön kättä edustamani instituution eli komission puolesta.

Paljon kiitoksia.